

Creativity is a driver for innovation and a key factor for the development of personal, occupational, entrepreneurial and social competences and the well-being of all individuals in society.

Creativity
and Innovation
European Year 2009

, 2009 .

24
092/ 660271, : 092/626308
e-mail: eudirect-vratsa@online.bg

00800 67 89 10 11

Всяка година ЕС избира тема за кампания, за да привлече вниманието към конкретен проблем. 2009 година Европейската комисия посвещава на творчеството и иновациите.

Иновациите са от първостепенно значение за способността на Европа ефикасно да отговори на предизвикателствата и възможностите на глобализацията. През декември 2006 г., например, Европейският съвет отбеляза, че *„Европа се нуждае от стратегически подход, насочен към създаването на благоприятна за иновации среда, в която познанието се превръща в иновативни продукти и услуги“*.

Съвременната икономика, при която ударението се поставя на придаването на добавена стойност посредством по-пълноценно използване на познанието и на бързото въвеждане на нововъведенията, изисква разширяване на базата от творчески умения на цялото население. Налице е необходимост от умения и способности, които да позволят на населението да вижда в промяната възможност и да бъде отворено за нови идеи, които насърчават иновацията и активното участие в едно многокултурно и основано на познанието общество.

Европа се нуждае от задълбочаване на творческия и на иновационния си капацитет поради социални и икономически причини.

Ролята на образованието и обучението като определящи фактори за подсилване на творчеството, иновационните постижения и конкурентоспособността бе отново подчертана на Европейския съвет през март 2007 г., когато се въведе понятието „триъгълник на знанието“, изграден от образованието, изследванията и иновациите.

Работната програма „Образование и обучение 2010 г.“ и програмите за действие на Общността в областта на политиките за младежта и за обучението през целия живот дават възможност за обмяна на опит и на добри практики на европейско равнище и позволяват на заинтересованите страни да вникнат по-добре в средствата за насърчаване на творческата и на иновативната способност.

По-конкретно, препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно основните умения за учене през целия живот, предвижда европейска референтна рамка, която да обхваща осем основни умения (определени като „познания, умения и отношения“), която включва широкообхватна програма за образование и обучение през всеки етап от живота:

- Общуване на роден език
- Общуване на чужди езици
- Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите
- Дигитална компетентност (ИКТ)
- Умения за учене
- Обществени и граждански компетентности

- Инициативност и предприемачество
- Културна осъзнатост и творчество

Обявяването на Европейска година на творчеството и иновациите е ефикасен начин за справяне с предизвикателствата чрез:

- осведоменост на обществото;
- разпространяване на добри практики;
- стимулиране на изследователската дейност, творчеството и иновациите;
- насърчаване на дебата за политиките и промяната.

Целта за 2009 г. е да се популяризира способността за творчество и иновации като основни умения за всички.

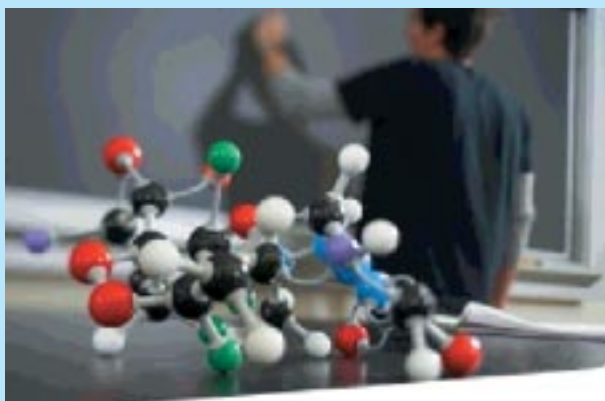

Тя е в съответствие с „Широкообхватната иновационна стратегия за ЕС“, в която се казва, че „без образованието като ключова политика иновацията ще остане без опора. Талантът и творчеството трябва да се насърчават от ранна възраст.“ В този смисъл Програмата за обучение през целия живот е важен инструмент в подкрепа на тази инициатива. Други политики и програми в сходни области като бизнеса, информационното общество, изследователската

дейност, сближаването или развитието на селските райони ще окажат където е уместно подкрепа при осъществяването на тази Европейска година.

Способността за творчество се проявява в много области - от изкуството, дизайна и занаятите до научно-изследователските постижения и предприемачеството, включително и социалното. Познавания от широк спектър - както технологични, така и нетехнологични, могат да стоят в основата на творчеството и иновациите. Иновацията е успешната реализация на нови идеи; творчеството е условието, без което иновацията е невъзможна. За създаването на нови продукти, услуги, процеси, стратегии и организации са необходими нови идеи и връзки между тях. Творческото мислене и развитата способност за разрешаване на проблеми са умения, които са еднакво важни за икономическата и социалната област, както и за областта на изкуството.

Световите на творчеството и иновацията - този на изкуството от една страна, и този на технологиите и бизнеса, от друга, често нямат здрави връзки помежду си.

Част от съществения принос на Европейската година ще бъде изграждането на мостове между тези два свята, като с конкретни примери се покаже ползата от неделимото разглеждане на понятията за творчество и иновация в редица области, например в училищата, университетите, частните и публичните организации.

Важен и често неизползван източник на иновации може да се намери и извън пределите на дадена организация. Потребителите могат не само да осигурят благоприятна за иновации пазарна среда, но и да разрешат непредвидени проблеми и да участват в разработването на продукти и услуги. Положителният ефект от участието на потребителите обяснява защо производителите на нови технологии, които работят в близост с потребителите, имат високо равнище на успеваемост в новаторството.

Връзката между **уменията и новаторството** е динамична: отношенията между хората, както и техните умения и знания подпомагат насърчаването на иновациите, които от своя страна допринасят за промяна в търсенето на умения както в обществото, така и в средите на бизнеса. Иновационните процеси стават все по-тясно свързани, мултидисциплинарни и проблемно ориентирани и пораждат все по-голямо търсене на основни умения, като това да се научиш да учиш или способността да взаимодействаш ефикасно с останалите. Оттук и важността от разпознаване на уменията като „знания, умения и отношения“.

Отношението към промяната може да бъде също толкова важно, колкото и официалното образование.

Сред основните качества, върху които се гради способността за творчество и за иновации, са мотивираността и инициативността. Нарастващият натиск за разработване на творчески, иновативни и критични умения навежда на мисълта, че традиционните подходи за обучение, основани на пряко или на лекционно обучение, вече не са адекватни. Те се заместват от модели, при които вниманието е повече насочено към учащия, и които са базирани на активното му участие в процесите на осмисляне и тълкуване. Усвояването на знания се извършва заедно с другите, като творчески се променят социални практики и навици. Една организационна култура, която подкрепя откритостта и творчеството е жизненоважно предварително условие за успешното обучение и новаторството.

РЕЧНИК

Иновация - „Обновяване и разширяване на гамата от продукти и услуги; създаване на нови методи за производство и дистрибуция; въвеждане на промени в управлението, организацията на работа, условията на труд и уменията на работната сила".
„Зелена книга на иновации", ЕС 1995 г.

Творчество - "Творчеството е резултат от използването на старите идеи по нов начин, на ново място или в нови комбинации."
"Странните идеи, които вършат работа", Робърт Сатън (изд. "Класика и стил", 2004)

Талант - „Талантът е страст плюс интелект".
Х.Г. Нейгауз

Предприемаество - Вид управленско поведение, което се характеризира с инициативност и готовност да се поеме риск.

Новаторство - "Когато сте изчерпали всички възможности, знайте едно - не сте!"
Робърт Шулър

Мотивираност - Съзнателно поставяне на цели и полагане на усилия за тяхното осъществяване.

Инициативност - Чувството на инициативност се отнася до способността на индивида да превръща идеите в действия.

Компетентност - Включва творчество, новаторство, поемане на рискове, както и способността да се планират и управляват проекти.

България и Европейската година на творчеството и иновациите

Иновационен индекс на българските предприятия

- За периода 2006 - 2008 г. общият брой на предприятията, които осъществяват иновации в България, се е увеличил с между 3 и 9 процентни пункта.
- Оформя се слой от около една трета от фирмите (29-34%), които иновират всяка година, като 90% от тях имат ненамаляващ бюджет за иновации, а половината са го увеличили през 2008 г. спрямо 2007 г.
- Около 7 до 10% от предприятията осъществяват иновационна дейност спорадично.
- Най-често срещаните иновации са организационните и продуктовете. 70% от иновативните компании извършват едновременно повече от един тип иновация, а 18% извършват продуктови, процесни, организационни и маркетингови иновации.

Иновационен продукт

- Делът на иновативните фирми в България е 20% от всички предприятия в индустрията и услугите. По този критерий страната е на едно от последните места в ЕС-27. За сравнение делът на иновативните предприятия в ЕС-27 е 39%

- Най-иновативни са дейностите "Компютърни технологии" (80% от европейското равнище) и "Добивна промишленост" (87,5%).

- Предприятията от сектора на услугите продължават значително да изостават от средноевропейските равнища.

- През 2008 г. клиентите и потребителите са основен източник на информация за 36%

от тях. Фирмите, осъществяващи иновационна дейност, изразяват разбиране за ролята на крайните потребители за пазарния успех на внедрените нови или усъвършенствани продукти.

- Най-висок дял от иновативните български фирми (73%) отчитат като основна иновационна дейност придобиването на машини, оборудване и софтуер; 29% регистрират като такава обучението на персонала, а за 22% това е въвеждането на нови продукти и услуги на пазара.

Технологичен продукт

- Наблюдава се относително стабилна заявителска активност по отношение на изобретенията от страна на българските заявители за целия период 2000 - 2008 г.

- Българските заявители по-често получават отказ за издаването на защитен документ в сравнение с чуждестранните, което несъмнено поставя въпроса за качеството на създаваните у

нас технологични продукти.

- От българските притежатели на патент за изобретение физическите лица са с най-голям дял (68%). Често технологичните продукти, защитени от физически лица, се създават с ресурси на организациите, в които те работят, но поради една или друга причина организациите нямат интерес от закрила на създаденото ново знание. Фирмените патенти съответно са 24%, а патентите на научноизследователските институции -5%.

- Българските заявители търсят закрила на своите технологични продукти повече чрез полезни модели, защото критерият за изобретателска стъпка се определя на по-ниско ниво в сравнение с изобретенията.

- От чуждестранните лица най-голям интерес към българския пазар проявяват физически и предимно юридически лица от САЩ (23%); Германия (20%); Франция (8%); Великобритания (5%) и Белгия (5%).

- Българските физически и юридически лица често създават технологични продукти без ясна политика по пазарната им реализация. Рядко се правят изследвания за определяне на технологичното равнище в конкретна област, за да се създават продукти с високо качество и уникални параметри.

- Съпоставянето на броя на прекратените през съответната година защитни документи с броя на общо валидните за годината показва, че е налице загуба на стопански интерес към 15% (2006 г.), съответно 11% (2007 г.) от защитените технологични продукти.

Научен продукт

- Продължава тенденцията на нарастване на публикационната активност.

- Най-голям е броят на научните статии с българско участие в области като химия, физика, наука за материалите, биология и биохимия и инженерни науки - области, чиито резултати са изключително важни за появата на иновационни продукти и процеси.

- За периода 1996 - 2007 г. България значително увеличава международното

сътрудничество при производството на научния си продукт - от 32,4% през 1996 г. на 53,9% през 2007 г.

Човешки капитал за иновации

- Сnižавачо се качество на образователните услуги

- Деквалификация - За 2006 г. делът на населението във възрастовата група 25-64 години, участвало във формално или неформално обучение, е 1,3% присредноравнищезаЕС-27 от 9,6%.

Недостатъчен брой на заетите с изследователска и развойна дейност и неефективна структура по отношение на секторната заетост - Ниските сравнителни стойности на България по този показател (0,56% от работната сила за 2006 г., следвана единствено от Румъния) се допълват от недостатъчен темп на нарастване от едва 12% при много ниско за Европа базово равнище.

- В България почти 60% от персонала, ангажиран с осъществяването на научна и изследователска дейност, е в държавния сектор - на бюджетна издръжка, при спазването на предимно институционални принципи на финансиране и централизирано определяне на приоритети за научно и технологично развитие.